

Egy, az IBM által a világ 50 országában lefutott felmérés ugyancsak 4 markáns modell meglétét rajzolta ki néhány évvel ezelőtt. A személyek közötti hierarchikus különbségeket, a bizonytalansági tényezők kivédését célzó technikákat, az egyéni/kollektív, vagy férfi/női relációkat, illetve a rövid/hosszú távú tervezést figyelembe véve beszél Hofstede „piramis”-, „piac”-, „jól olajozott” és „családi” modellekről. És mindezt tovább árnyalhatják az egyes nemzeti sajátosságok.

A szerző tanulmánya ezután tér rá tulajdonképeni saját témájára: egy ausztrál, egy hongkongi és egy németországi egyetem könyvtári alkalmazottai között végzett vizsgálat eredményeire. Előzetesen minden egyes esetben felvázolja az adott országnak az információkezelésre vonatkozó jogszabályi környezetét, a felsőoktatásban uralkodó állapotokat – vagyis magát a „rendszert”. A kapott válaszok alapján a legszervezettebb munkafolyamatokkal a német kollégák büszkélkedhetnek: könyvtáruk információkezelése közelít az optimális föderalizmus-modellhez, amelyben csupán néhány elem van meghatározva központilag, a többi az egyes részek közötti kapcsolattartáson, azok önálló döntésein

múlik, előmozdítva ezáltal a folyamatos kommunikációt. Legelevenebb kapcsolatra kétségkívül a kelet-ázsiai intézményben van lehetősége a diákoknak, mivel ott például napi 24 órában foglalkoznak kéréseikkel – ám ez a közvetlenség nem mindig bizonyul pozitívumnak, ha a teljes szisztéma hatékonyságát tekintjük irányadónak. S végül az ausztrál példa, ahol a vizsgálat átmeneti állapotot talált – míg az egyetem rendszere leginkább az „informális anarchia” címkéjével jellemezhető, a könyvtár ebből a szempontból üdítő oázisnak látszott, világosan elhatárolt feladatkörökkel és a hallgatók érdekeit szem előtt tartó szolgáltatásokkal.

A dolgozat írója az alábbi pontokban látja azokat a közös tényezőket, hangsúlyokat, amelyek az egyes országok információkezelési gyakorlatában megmutatkoznak: a társadalmi, valamint a szervezeti kívánalmak felismerése és elfogadása ezen a téren; az információ megosztásához fűződő viszony; az információtechnológia hasznosítása; bizalom az írásos dokumentációban, valamint a kommunikáció kontextusának megválasztása.

(Vasbányai Ferenc)

Könyvtár- és tájékoztatásügy

Nemzetközi könyvtárügy

08/224

LOR, P. J. - BRITZ, J. J.: Challenges of the approaching knowledge society. Major international issues facing LIS professionals = Libri. 57.vol. 2007. 3.no. 111-122.p. Bibliogr.

Kihívások a tudástársadalom megvalósítása során: milyen nemzetközi témákkal foglalkozzanak a könyvtárosok és információs szakemberek?

Egyesület-könyvtári -nemzetközi; Információs társa-

dalom; Könyvtárosi hivatás; Nemzetközi szervezet; Tájékoztatási politika

Az információs társadalommal foglalkozó csúcstalálkozót (World Summit on the Information Society=WSIS) követő időszak munkálataival összefüggésben a tanulmány a következő kérdésekre próbál választ adni: miért kell a könyvtárosoknak és információs szakembereknek részt venniük a nemzetközi támogatási programban? Milyen nemzetközi témákkal kell foglalkozniuk a könyvtárosoknak? Különös figyelmet szentel a könyvtárosok érdekeit képviselő legfőbb nemzetközi szervezet, az IFLA szerepének és a 11

pontból álló WSIS „cselekvési irányok”-nak, amelyet a 2003-as genfi „Cselekvési terv” vázolt és amelynek mentén a jelenlegi munka folyik. A tudástársadalom fogalmát, pontosabban annak négy kritériumát – az információs és kommunikációs technológiai (IKT) infrastruktúrát, az információtartalmat, az emberi szellemi kapacitást és a szolgáltatási infrastruktúrát – használja keretként a felsorolt kérdések megválaszolásához. Röviden bemutatja ezeket a területeket és a WSIS eredményeit, ezután pedig azokat a nemzetközi témákat ismerteti részletesen, amelyekkel a könyvtárosok és információs szakemberek folyamatosan szembesülnek.

(Autoref.)

08/225

AQILI, Seyed Vahid - MOGHADDAM, Alireza Isfand-yari: Bridging the digital divide. The role of librarians and information professionals in the third millennium = El.Libr. 26.vol. 2008. 2.no. 226-237.p. Bibliogr.

A digitális szakadék áthidalása. A könyvtárosok és az információtudományi szakemberek szerepe a harmadik évezredben

Információs társadalom; Könyvtárosi hivatás

A tanulmány azt mutatja be, hogyan vált a „digitális szakadék” – amely olyan elavult kifejezésekből származik, mint az „információval rendelkező és nem rendelkező”, az „információban gazdag és információban szegény” – általánosan használt szóképpé. A digitális szakadék olyan dimenzióival foglalkozik, amelyek a könyvtárak szolgáltatásait és feladatkörét egyaránt érintik. Kiemeli a könyvtárosok és információs szakemberek szerepét a digitális szakadék áthidalásában, elemezve a szakirodalomban szereplő definíciókat, a befolyásoló tényezőket, és az internethasználók jellemzőit. A könyvtárak a digitális szakadék megoldásában az egyik legfontosabb társadalmi szereplők, és hozzájárulnak a demokratikus társadalom megvalósulásához. A könyvtárosoknak gyakorlatias megközelítésben

újra meg kell tervezniük és határozniuk szolgáltatási kínálatukat használóik számára. Fel kell mérniük a rendelkezésükre álló információtechnológiai eszközöket és szolgáltatásokat, hogy megállapítsák, melyek alkalmazhatók a hatékonyabb könyvtári szolgálat teljesítéséhez. Ezenkívül a politikusoknak végig kell gondolniuk, mennyire létfontosságú szerepet játszanak a könyvtárak a tudásalapú társadalom és a fenntartható fejlődés megvalósításában.

A tanulmány alapvetően a szerzők álláspontját tükrözi, így a könyvtárosok és információs szakemberek valódi szerepének tisztázásához további vizsgálatokra van szükség, elsősorban a fejlődő és fejlett országok összehasonlító kutatására, ahol eltérő a digitális szakadék mértéke és értelmezése.

(Autoref. alapján)

08/226

CHOEMPAYONG, Songphan: Closing digital divides. The United States' policies = Libri. 56.vol. 2006. 4.no. 201-212.p. Bibliogr.

Az USA információpolitikája a digitális szakadék megszüntetésére

Használói szokások; Információs társadalom; Információtechnológia; Számítógép-hálózat; Tájékoztatási politika

Az információtechnológia elterjedése óta az információ birtokosai és nélkülözői közötti szakadék folyamatosan nő. A „gazdag” gazdagabb lesz, a „szegény” szegényebb. Ez a helyzet az egyén és a társadalom kapcsolatára jellemző különböző tényekből adódik. Szinte hihetetlen, de még az információtechnológia területén vezető országokban is, mint az Egyesült Államok, létezik a digitális szakadék számtalan formája és aspektusa. A cikk részletesen bemutatja, hogyan kezeli az Egyesült Államok ezeket a kérdéseket, és hogyan születik nemzeti információs politika a digitális szakadék megszüntetésére.

(Autoref.)

08/227

BENRUBI, David-Jonathan: Un regard sur le livre et les bibliothèques au Pérou = Bull.Bibl.Fr. 53.tom. 2008. 3.no. 84-92.p. Bibliogr. lábjegyzetben. Res. angol, német és spanyol nyelven

A perui könyvkiadás és a könyvtárak helyzete

Egyetemi könyvtár; Könyvkiadás és könyvkereskedelem; Közművelődési könyvtár; Nemzeti könyvtár

Latin-Amerika gazdasági fejlődést mutató, természet- és társadalomföldrajzi szempontból heterogén országa a 28 millió lakosú Peru. Amikor a szerény méretű helyi könyvkiadást, a mind a termékek, mind a terjesztés színvonalát illetően egyetlen piaci kínálatot, vagy a közel 90%-os írástudatlanság helyzetét vizsgáljuk, a 2003-ban elfogadott „könyvtörvényt” fontos állomásként kell értékelnünk. Ez írta elő pl. a már 1995-ben regisztrált ISBN szám használatát, valamint a könyvek és az olvasás népszerűsítését szorgalmazó Promolibro nevű szervezet létrejöttét. Mivel a könyvesboltok több mint a fele Limában van, s a jelentős importot lebonyolító könyvkereskedelem Miraflores és San Isidro gazdag negyedeibe koncentrálódik, a Libros Peruanos egyesület könyvkiadói és könyvterjesztői tevékenységét annál inkább értékelnünk kell. Ez az egyesület közvetítő szerepet tölt be a könyves szakma szereplői között és az ország középső területein hiányzó könyvesboltokat igyekszik pótolni távolsági terjesztéssel.

Peruban a könyv drága, és kevesen tudják megfizetni. A könyvek többségét import útján szerzik be kényszerűségből, ami jelentősen megnöveli az eladási költségeket.

A könyvtárak helyzete és működése a könyvpiac állapotát tükrözi. Közkönyvtárak alapítását egy 1875-ös rendelet írta elő, de a magángyűjteményből létrehozott Perui Nemzeti Könyvtár, amely inkább csak a legnagyobb a közkönyvtá-

rak között, már 1821-től működik. 1984 óta gondozza és építi a könyvtárak nemzeti hálózatát, szakmai segítséget nyújt a városi könyvtáraknak, részt vesz az 1822-ben alapított, de csak 1998 óta működő kötelezpéldány-szolgáltatásban, a statisztikai adatszolgáltatásban. A nemzeti könyvtár új épületét 2006-ban adták át, uszodája is van, és ezzel egyedülálló a világon. Mégsem vonzó mint munkahely, az alacsony fizetés miatt permanens munkaerőhiánnyal küszködik.

A perui könyvtártörténet számon tartja az aréquipai köz-, és a San Marcosi egyetemi könyvtárat, amelyek az állományukról az 1900-as évek elején katalógust adtak ki.

A 21. század kezdetén a közkönyvtárakat három csoportba oszthatjuk: a vidéki nagyvárosok, Lima gazdag kerületei és a vidék, illetve a külvárosok könyvtárai. A cuzcoi, vagy a cajamarcai, tipikus vidéki nagyvárosinak mondható. A cuzcoi közkönyvtár vezetője 15 hivatalnokkal dolgozik az intézményben, akik mindannyian a gyakorlatban tanulták ki a mesterséget. Mivel vidéken nincs könyvtárosképzés, egyetlen közkönyvtár (a limait kivéve) sem alkalmaz diplomásokat. A távoktatás lenne a megoldás, de ezen a téren még nem történt előrelépés. Az olvasóközönség főleg iskolásokból, egyetemistákból és nyugdíjasokból áll. Állományuk (amely Cajamarcában 18500, Cuzcoban mintegy 40 ezer kötet) gyarapítása stagnál, folyóirat-gyűjteményük kritikus helyzetben van. A fejlesztés a könyvtárigazgató politikai hovatartozásán is múlik. A szerzeményezés alapja az adomány, amelyeket magánkönyvtárhoz, szerzőktől, a Nemzeti Könyvtártól, vagy külföldről (Spanyolországból) kapnak, illetve a csere. Ilyen siralmas helyzetben egyre inkább felértékelődik az elektronikus dokumentumok szerepe.

Ettől lényegesen jobb a helyzet a limai Miraflores-ben, ahol a mintegy 40 ezres állomány alapja ugyan szintén az adományozás, de az igazgató 3 diplomás és 5 asszisztens végzettségű könyvtárossal dolgozik együtt. Peruban a két legismertebb felsőoktatási intézmény a San Marcosi Nemzeti Főegyetem és a Pápai Katolikus Egyetem (Católica). A San Marcosi

az amerikai kontinens legrégebbi egyeteme, s hallgatói a társadalom alsó és középosztályából kerülnek ki. A könyvtára 4 emeletnyi, az olvasótermek 550 látogató befogadására képesek. 400 férőhelyes előadóterme és kiállítóterme is van. A biztonságos raktárban mérhető a levegő nedvességtartalma és a hőmérséklet. A központi könyvtár – amelynek saját szerzeményezési költségkerete van, és a helyi könyvesboltok katalógusai alapján vásárol – 2006-ban 9 millió látogatót regisztrált az internetes oldalán. A kitűnő oktatást nyújtó Catolicának 9 könyvtára van, de csak a központi az, amely gyarapít, katalogizál. Évente kb. 600 ezer dollárért vásárol, ezen belül mintegy 300 ezer dollárt költ elektronikus vagy papír alapú periodikára.

A jelenlegi perui könyvtáros-generáció a „retorika” generációjának tartja magát, és ez a megfogalmazás alapvetően a politikai erőkhöz fűződő viszonyukat tükrözi. Könyvtárosképzés ez idő szerint a katolikus egyetemen és az állami felsőoktatásban folyik. A fizetős egyházi oktatásra kevesen jelentkeznek, az állami kurzus ötéves, és viszonylagos népszerűségét a biztos elhelyezkedés garantálja. Ősztöndíj viszont nincs, ezért kevesen fejezik be mind az öt évet. Az alacsony bérezés miatt a szakmának nincs presztízse, kevés a szakember és az oktató.

(Bereiné Vasas Andrea)

Lásd még 252

Együttműködés

08/228

MASKELL, Catherine A.: Consortia. Anti-competitive or in the public good? = Libr. Hi Tech. 26.vol. 2008. 2.no. 164-183.p. Bibliogr.

A konzorcium: versenyellenes vagy a közjót szolgáló megoldás?

Együttműködés -belföldi; Felsőoktatási könyvtár;

Publikálás -tudományos kiadványoké

A tanulmány arról a kutatásról számol be, amely a felsőoktatási könyvtári konzorciumok tevékenységének hatását vizsgálta a tudományos publikálási ciklusra. Félig strukturált interjúk segítségével 30 kanadai egyetemi könyvtárost és 6, az egyetemi könyvtárak finanszírozásával, szerzői joggal és versenypolitikával foglalkozó kormányzati szerv képviselőjét kérdezték meg a konzorciumok tevékenységéről a tudományos publikálás tágabb környezetében a piacgazdaság és a közjó ellentétes perspektívájából. Az egyetemi könyvtárosok a konzorciumok tevékenységét úgy látják, mint ami támogatja az egyetemi könyvtárak „közjó” szerepét az információhoz való egyenlő és akadálytalan hozzáférés megteremtésében. Úgy vélik, a konzorciumok a könyvtárak számára a forrás- és a szakértelem megosztásának eszközei. A kormányzati szervek képviselőinek véleménye szerint a konzorciumi tevékenység a piacgazdaság stabil részévé vált, kiegyenlíti a könyvtárak és a kiadók közötti játéktérrel, és lehetőséget ad a könyvtáraknak költségvetésük bővítésére. A kutatás egyedülálló volt a kanadai állami finanszírozású egyetemek helyzetének bemutatására, bár az egyetemi könyvtárosoknak csak egy szűkebb körére terjedt ki. Az eredmények azt tükrözik, hogy a könyvtárosokat, a pénzügyi kormányzati szerveket és politikai döntéshozókat jobban meg kellene ismertetni a konzorciumok céljaival és előnyeivel.

(Autoref. alapján)

Lásd még 242, 252, 283

Jogi szabályozás

08/229

DŽIGO, A.A.: Zakonodatel'noe obespečenje obázatel'nogo ekzemplára dokumentov = Bibliografija. 2008. 3.no. 23-25.p.

Jogsabály -könyvtárügyi; Kötelempéldány

A kötelempéldányról szóló törvény módosítása-it és kiegészítését tartalmazó új törvényt 2008 márciusában írta alá az Orosz Föderáció elnöke. Az új törvény célja az volt, hogy összhangba hozzanak három korábbi, a kötelempéldány-szolgáltatást érintető jogsabályt. Elterő volt azoknak a szervezeteknek a köre, amelyekre a törvények kiterjedtek, nem volt egyértelmű, mely könyvtárak, illetve információs központok kapnak kötelempéldányt és hányat. A Jelcin Elnöki Könyvtárral (Prezidentskaâ biblioteka im. B. N. El'cina) bővült a kör, egy 2007. évi elnöki rendelet értelmében ez a könyvtár a könyvtári rendszer összefogója, és az elektronikus kiadványokból részesül.

Megoldandó probléma volt az ún. fizetett kötelempéldány. A mára már elévült fogalom a hiánygazdálkodás idejéből származik, amikor a könyvtárak a központi könyvtárellátón keresztül jutottak a könyvekhez. Ezért ezt a fogalmat törölni kell a törvényből. Új fogalomként kell felvenni viszont a szabványok központi tárolását, ami korábban nem szerepelt a törvényben. Pontosították az elektronikus kiadványok körét, kivették a számítógépes programokat és adatbázisokat, mivel ezeket különböző szervezetek gyűjtik és tárolják. Kiegészítették a kötelempéldány rendszerének céljait a központi katalógizálással és a felhasználók számára biztosított hozzáféréssel. Kijelölték azokat az intézményeket, amelyek az országos bibliográfiai számbavétel feladatát látják el.

A törvény felülvizsgálata folytatódik, a következő lépés az elektronikus kiadványok körének bővítése. A javasolt típust, a nyomtatott kiadványok elektronikus szövegtükrét (nyomdai eredetijét) azonban a szakemberek nem tartják megfelelőnek.

(Viszocsekné Péteri Éva)

Lásd még 251

08/230

EZOVA, S.A.: Kommunikativnaâ kompetenciâ bibliotečnogo specialista = Naučn.Teh.Bibl. 2008. 4.no. 100-107.p. Bibliogr. 15 tétel.

A könyvtáros kommunikációs kompetenciája

Kommunikáció -használókkal; Kommunikáció -személyzetben belül; Könyvtárosi hivatás; Könyvtárosképzés -felsőfokú

Az oktatás fejlesztésére irányuló 2006–2010. évi oroszországi szövetségi célprogram koncepciója előirányozza az általános és felsőfokú képzésben a kompetenciákra épülő új képzési szabványoknak, továbbá a szakirányok és a felsőfokú szakképzésben szereshető szakmák új jegyzékének a bevezetését. A felsőfokú szakképzés céljai között fontos helyet foglal el az információs-kommunikációs képzés.

A szabványtervezet a személyiség nevelése terén számos emberi tulajdonság alakítását irányozza elő, mint a céltudatosság, a munkaszeretet, felelősségtudat stb. A pszichológiai-pedagógiai feladatok között szerepel a kapcsolattartás társadalmi-pszichológiai elveinek alkalmazása könyvtári-információs környezetben. A szabványtervezetben szereplő meghatározás szerint a kompetencia az ismeretek, készségek és személyes tulajdonságok alkalmazásának képességét jelenti meghatározott területen folytatott eredményes tevékenységben. A kompetenciák lehetnek általánosak és szakmaiak. Az általános kompetenciák, ezen belül az általános tudományosak között szerepel a társadalmi-kulturális párbeszédre való felkészültség. A társadalmi-személyiségi és az általános kulturális kompetenciák között a hangsúlyt a társadalmi viszonyok kultúrájának elsajátításához szükséges képességre helyezik. Egy könyvtárosnak különösen fontos, hogy sokféle módon tudjon kapcsolatot építeni az olvasókkal és a nem olvasó látogatókkal, a

munkatársaival, az irányító szervezetekkel stb. Mivel az élet a kapcsolatokból, a kommunikációból áll, az ember alapvető kompetenciája a kommunikáció, életminőségét ennek fejlettségi szintje határozza meg.

Ha a kapcsolatépítést a percepció, az interakció és a kommunikáció egységeként közelítjük meg, akkor a kompetenciákat is percepciós, interaktív és kommunikációs fajtákba sorolhatjuk. A kommunikációs kompetencia alapját a párbeszédre való készség jelenti. A szakirodalom alapján a szerző arra a következtetésre jutott, hogy az ember kommunikációs kompetenciája magában foglalja képességét arra, hogy ismereteit, készségeit és személyes tulajdonságait alkalmazza a hagyományos és virtuális együttműködésben történő közlése során, a kapcsolatok építésekor, a viselkedési taktika kiválasztásakor és a partnerrel folytatott kapcsolatok formáiban.

A korszerű közkönyvtárak a kapcsolatépítés, a szabadidő eltöltése, az interkulturális kapcsolatok stb. központjaivá alakulnak át, tevékenységüket sokféle hagyományos és virtuális kapcsolat kíséri, ami a kompetenciák sokféleségében jelenik meg. A kommunikációs kompetencia az ember születésétől kezd alakulni, a családban, a gyermekintézményekben, iskolákban végbemenő kommunikációs szocializálódással. A felsőfokú képzés során a kommunikációs kompetencia fejlesztése intenzíven folytatódik a hallgató szakirányú képzésének megfelelően. A könyvtárosképzésben a kommunikációs kompetencia alakítása a következő tárgyakban szerepel: könyvtári-információs szolgáltatás, a tudományos kutatások alapjai, a könyvtáros kapcsolatai, könyvtáresetika, interkulturális kommunikáció a könyvtárban.

Fontos, hogy a leendő könyvtárosok is megértésük kommunikációs kompetenciájuk fejlesztésének célszerűségét, fontosságát. A kommunikációs kompetencia konkrét helyzetekben jelenik meg, szerepjátékok, könyvtári gyakorlat, gyakorlati foglalkozások alapján lehet értékelni. Az a tény, hogy a könyvtárosképzésbe állami szinten bekerül a kompetenciák, köztük a kommunikációs kompetencia fejlesztése, jelentősen

hat a képzésre, és ezen keresztül a könyvtári-információs tevékenység minőségére.

(Viszocsekné Péteri Éva)

08/231

MATARAZZO, James M. - MIKA, Joseph J.: How to be popular? = Am.Lib. 37.vol. 2006. 8.no. 38-40.p.

Hogyan legyünk népszerűek? Könyvtáros oktatók ötletei a fiatal szakemberek megnyerésére

Könyvtárostoborzás; Könyvtáros-utánpótlás; Könyvtárosi hivatás

A *U.S. Bureau of Labor Statistics* 2006 márciusában közzétett adatai szerint 2012-ig több foglalkozás is hiányszakma lesz az Egyesült Államokban. A közzétett lista harmadik helyén (a mozdonyvezetők mögött és a kamionsofőrök előtt) a könyvtárosok szerepelnek.

Megoszlanak arról a vélemények, hogy tényleg lesz-e munkaerőhiány; többen a képzési számok radikális emelését javasolják, míg mások az elhelyezkedés nehézségeiről számolnak be. Megint mások a nyugdíjba vonulók magas száma miatt húzzák meg a vészharangot. Mi az igazság?

A hetvenes években a könyvtárosok átlagéletkora 45 év volt, és ez a következő húsz évben sem változott, ugyanakkor 9000 könyvtáros még 65 éves korában sem ment nyugdíjba. Napjainkban viszont az alábbi tényekkel kell szembesülni az Egyesült Államokban:

- 62 év a nyugdíjkorhatár, de erősen visszaesett a „továbbszolgálók” száma;
- a végzősök száma ugyan állandó, de az átlagéletkor 35 év (!), csak 11,7% fiatalabb 25 évesnél;
- az 56 akkreditált képzőintézmény végzősei elméletileg sem képesek pótolni a nyugdíjba menőket;
- 2002-ben 45 éves vagy ennél idősebb volt a könyvtárosok 60%-a (számukat 190 és 205 ezer közöttire becsülik).

Az okok is sokrétűek:

- az elmúlt két évtizedben kevesen választották a könyvtár- és tájékoztatástudományi képzést (az alacsony bérek, a szakma alacsony tekintélye stb. miatt);
- a végzősök közül sokan nem könyvtárakban helyezkedtek el;
- sokan csak később, második vagy harmadik életpálya-lehetőségként választják a könyvtárosságot;
- a demográfiai hullámvölgy is érezteti hatását (1946 és 1964 között 76 millió, 1964 után csak 46 millió volt a születések száma);
- mindössze 5000 végzőssel lehet évente számolni, noha sokkal többen iratkoznak be.

A szerzők, akik maguk is képzőintézmények vezetői (Bostonban, illetve Detroitban), a megoldás kulcsát az alábbiakban látják:

- a régi munkatársak megtartása és újak toborzása (jó munkakörülmények, vonzó egészségbiztosítási program és rugalmas munkaidő biztosításával),
 - a meglévő munkatársak mentorálása minden szinten (megfelelő vízió kimunkálása),
 - előléptetési program kidolgozása,
 - a diák asszisztensekkel való foglalkozás,
 - számítástechnikát hallgatók számára könyvtári gyakorlatok szervezése (utánpótlás).
- Nagyon fontos az is, hogy hivatásunkat sohasem becsüeljük: ha magunk is hiszünk abban, hogy munkánk érdekes és izgalmas, lelkesedésünket mások is átérzik majd.

(Murányi Lajos)

08/232

BRYSON, Liz: Humor deficit. A librarian's guide to being funny and competent = Sci.Technol.Lib. 28. vol. 2008. 1/2.no. 87-99.p. Bibliogr.

Hogyan legyen a könyvtáros humoros és egyben kompetens

Kommunikáció -személyzetén belül; Könyvtárosi hivatás; Munkahelyi légkör

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Egy csillagász mondta egyszer: sosem láttam még olyan könyvtárat, ahol az olvasóknak kellett rászólni a könyvtárosra, hogy „vegyen visza kicsit”. Ugyanis „a nevetésem közismert, hangos, harcias, és kifejezetten jellemző rám” – mondja a szerző, aki a Canada-France-Hawaii Telescope (CFHT) csillagászati kutatóintézet könyvtárosa, és rendkívül fontosnak tartja a jó munkahelyi légkört.

A munkahelyi klíma jelentős hatással van a teljesítményre. Kutatások szerint egy vállalat eredményessége 20-30%-ban függ ettől. A dolgozók kiégettsége 85%-ban a kollégákkal való elégtelen kapcsolatra vezethető vissza. A jó személyzetisek pedig tudják, hogy a humorérzék olyan tulajdonság, amely segít az emberek közti kapcsolatok kiépítésében és karbantartásában, a humor oldja a stresszt, és kifejezetten hasznos eleme például az értekezleteknek. Egy vidám és sikeres könyvtáros serkentő tényező lehet a szervezet életében, a produktív környezet létrejöttében.

A Hawai-szigetek a világ egyik legelszigeteltebb része. A megrendelt folyóiratok például hagyományos postai úton, hajóval 6-8 hét alatt érkeznének meg a könyvtárba. Az információáramlás meggyorsítása kezdettől nagy probléma volt a szerző számára. Akkor közel s távol a szerző volt az egyedüli csillagászati szakkönyvtáros. Ma hét könyvtáros szolgálja a csillagászokat Hawain. Az ALOHA (Astronomy Librarians of Hawaii – http://www.ifa.hawaii.edu/aloha_library), és negyedévenkénti összejövetelek segítségével dolgoznak együtt, osztják meg tapasztalataikat, nyújtanak egymásnak segítséget. Már a kezdet kezdetén építeni kezdte szakmai kapcsolatait, tagja lett az SLA (Specific Libraries Association) Csendes-óceáni szekciójának is. Kollégáival nemcsak szakmai a kapcsolata, együtt járnak hegyet mászni, kempingezni, felfedezni Kahoolawe lakatlan szigetét.

Egy igazán jó példa arra, hogyan is törhet ki egy könyvtáros az elszigeteltségből, a csillagászati teaurusz összeállítása, amelyet nyolc, különböző államban élő szakkönyvtáros – köztük a szerző – kezdett építeni 1987-ben. 1992-ben bemutatták az SLA éves konferenciáján. Ezután egy európai körút során kilenc csillagvizsgálóban tizenhét könyvtárossal találkoztak, és a velük megindult együttműködés eredményeképp 1995-ben soknyelvűvé vált a teaurusz. Online környezetben fordították le francia, olasz, spanyol és német nyelvre.

A távolságokat legyőző sikeres együttműködés másik jó példája az a konferencia-előrejelző, amelyet 1987-ben indított a szerző. A nemzetközi szakmai eseményekről havi naptárat állított össze, amelyre oly nagy lett az igény, hogy hamarosan hatszáz intézmény kérte tőle. Nem sokára már nem postai úton, hanem egy FTP szerver segítségével osztotta meg velük, majd 1993-ban a Mosaic web böngésző, egy kanadai és egy hawai csillagász, valamint a szerző összefogásának köszönhetően még könnyebben hozzáférhetővé vált az érdeklődők számára. Ma napi harmincezer a látogatója van.

Kutatások kimutatták, hogy azok a dolgozók, akik jól érzik magukat a munkahelyükön, kreatívabbak, határozottabban hozzák meg döntéseiket, jobban tudnak együttműködni kollégáikkal, ritkábban betegek. A humor hozzásegít a jobb kommunikációhoz és közérzethez. A CHFT „mantrája”: „jobban érzed magad, mikor játszol”, ezért az intézmény számos alkalmat teremt a kötetlen találkozásokra, könnyed megbeszélésekre. Ilyen a havonta két alkalommal megtartott Astralaunch. Ilyenkor egy-egy kolléga mutat be prezentációt, amelyet ebéd követ. Egy könyv nyomán a szerző egy csillagással együtt a tengeri héjas állatokról adott elő, kitérve az állatok jogaira, a művészetben való megjelenésükre, a szexre, és az alacsony dollárárfolyamra is. Mindezt tenger gyümölcseiből készült ebéd követte és az egésznek hatalmas sikere volt – ezért folytatását tervezik.

A szerző a könyvtári gyakorlatban is gyakran él a humor eszközével. Az elveszett könyvek

visszaszerzésére a következő üzenetet tűzte ki: „Könyvek hiányoznak a könyvtárból! Keressük a bűnösöket! Vigyázat, ennek a könyvtárnak egy harcedzett könyvtáros a gazdája.” Alá pedig azt az oklevelet biggyesztette, mely igazolja, hogy barna öves cselgáncsozó. Azóta egyszer sem volt problémája a vissza nem hozott könyvekkel.

A gyorsan változó technikai, gazdasági, politikai körülmények között a könyvtárosoknak stratégiai gondolkodásúnak, proaktívnek és innovatívnak kell lenniük. A szerző eddigi munkája során megbizonyosodott arról, hogy ha a munka és szórakozás nem ellentétei egymásnak, hanem egymás kiegészítői, sokkal jobb eredményeket lehet elérni – ezt ajánlja kipróbálásra mindannyiunknak.

(Fazokas Eszter)

Lásd még 225, 246, 271

Oktatás és továbbképzés

08/233

YONTZ, Elaine: Be outstanding in your fieldwork = Am.Lib. 39.vol. 2008. 6.no. 56-59.p.

Hogyan szervezhetjük meg kiválóan a gyakorlatok fogadását?

Gyakorlati képzés

Az USA-ban a könyvtáros hallgatók gyakorlati képzésére a legtöbb, ALA által akkreditált mesterképzés keretében sor kerül. Ennek során a hallgatók egy bizonyos óraszámot valódi, működő könyvtárakban töltenek, hogy kiderítsék, hogyan alkalmazhatják elsajátított elméleti tudásukat a gyakorlatban. Sokuk számára a szakmai gyakorlat, egy könyvtár belső életével való ismerkedés meghatározó a későbbi munkavállalásuk során.

Az összes könyvtártípusban fogadnak szakmai gyakorlatra hallgatókat, a legkülönbözőbb szak-

mai területeken, lehetőség szerint a hallgató érdeklődéséhez igazítva. A szakmai gyakorlatra érkezők fogadása a könyvtár számára is előnyös, mert a hallgatók friss szemmel észreveszik a változtatást igénylő, problémás területeket. Ugyanakkor sokféle hasznos munkát is elvégeznek, de figyelemmel kell lenni arra, hogy a hallgatók fő célja az ismeretek bővítése.

A gyakorlatvezetőnek kitüntetett szerepe van: ő irányítja a hallgató munkáját, és a háttérben végig figyelemmel kíséri működését. Érdemes a küldő tanszék felelős oktatójával kapcsolatba lépnie, hogy a képzőintézmény által kitűzött célokat közelebbről megismerje. E célok alapján tudja célszerűen megválasztani, milyen teendőket bíz egy-egy hallgatóra, és hogyan ütemezi azokat. A hallgatók kaphatnak adminisztratív és rutinfeladatokat is, de főként szakmaiakat. A projektek, azaz egy-egy konkrét feladat ellátása mellett nagyon tanulságos lehet számukra az is, ha értekezleteken, konferenciákon is részt vehetnek egy-egy könyvtári munkatárs kíséretében. A szakmai gyakorlat a hallgató teljesítményé-

nek értékelésével zárul. A gyakorlati képzésben való részvételt a legtöbb helyen osztályozzák is, gyakran csak megfelelt–nem felelt meg minősítéssel.

A gyakorlat levezénylése a könyvtári szakemberek számára szakmai sikerélményt hozhat; a kiváló gyakorlatvezető – miközben ki se mozdul munkahelyéről – a szakma egészének a jövőjét alakítja.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 230

Szabványok, normatívák

Lásd 244

Egyesületek

Lásd 224

Könyvtárak és tájékoztatási intézmények

Nemzeti könyvtárak

08/234

CLAVEL-MERRIN, Genevieve: The Swiss National Library. A new legal status and a new strategy = Alexandria. 19.vol. 2007. 3.no. 143-152.p.

Új jogállás, új stratégia a Svájci Nemzeti Könyvtárban

Nemzeti könyvtár

A cikk áttekinti, hogy az elmúlt 10 évben milyen fejlesztések valósultak meg a Svájci Nemzeti Könyvtárban (SNK), hogyan változtatta meg a

digitális technológia megjelenése a szolgáltatókat, gyűjteményeket, a megőrzési tevékenységeket és a célközönséget. Ugyan a kötelespéldány-szolgáltatás tervezett bevezetése nem sikerült, más területeken látványos előrelépés történt. Nemzeti könyvtárként nem lehet más az intézmény célja, mint más könyvtárakkal, intézményekkel és szponzorokkal karöltve megővni az ország kulturális örökségét, ezáltal járulni hozzá az európai és a világörökséghez.

Svájc nemzeti könyvtára különleges abból a szempontból, hogy kölcsönöz a gyűjteményéből. A gyarapodásról két nagy kiadóval kötött szerződés gondoskodik – a kiadványok bekerülnek a The Swiss Book-ba (nemzeti bibliográfia, amely 1871 óta épül, 7 éve online), illetve az online katalógusba (Helveticat). Vásárlás útján mintegy